

„Boj Arménů“ a jeho důsledky pro oblast Jižního Kavkazu

V ROCE 1918 VZNIKL NA JIŽNÍM KAVKAZE ARMÉNSKÝ STÁT A POČÍNÁJE TÍMTO OKAMŽIKEM PROVÁDÍ POLITIKU, KTERÁ SE OSTŘE ROZCHÁZÍ SE ZÁJMY JEHO SOUSEDŮ A PŘEROSTLA AŽ V OTEVŘENÉ NEPŘÁTELSTVÍ. PŘÍČINU TÉTO SITUACE JE TŘEBA HLEDAT V GEOPOLITICKÝCH FAKTORECH. BIJE PŘÍMO DO OČÍ, ŽE KAVKAZSKÁ ARMÉNIE JE GEOPOLITICKOU ENKLÁVOU, COŽ ZNAMENÁ, ŽE JE VELMI ZRANITELNÁ. ARMÉNSKÁ SPOLEČNOST REAGUJE NA TENTO STAV TÍM, ŽE SE STÁLE VÍCE PŘIKLÁNÍ K DOKTRÍNĚ CHAJ-ŠACHT (BOJ ARMÉNŮ), KTERÁ ZAUJÍMÁ DŮLEŽITÉ MÍSTO V ARMÉNSKÉ NÁRODNÍ IDEOLOGII A MÁ NEPOKRYTĚ KONFRONTAČNÍ A DESTRUKTIVNÍ CHARAKTER. PODLE TÉTO DOKTRÍNY JSOU ZÁJMY ARMÉNSKÝCH IDEOLOGŮ SOUSTŘEDĚNY NA VYŘEŠENÍ TŘÍ PROBLÉMŮ:

1) návratu celého území mytické „Veliké Arménie od moře k moři“, čímž se rozumí trojúhelník mezi Středozemním, Černým a Kaspickým mořem, kde leží Turecko, Gruzie a Ázerbájdžánská republika;

2) vytvoření předpokladů k návratu Arménů rozptýlených po světě do Arménské republiky;

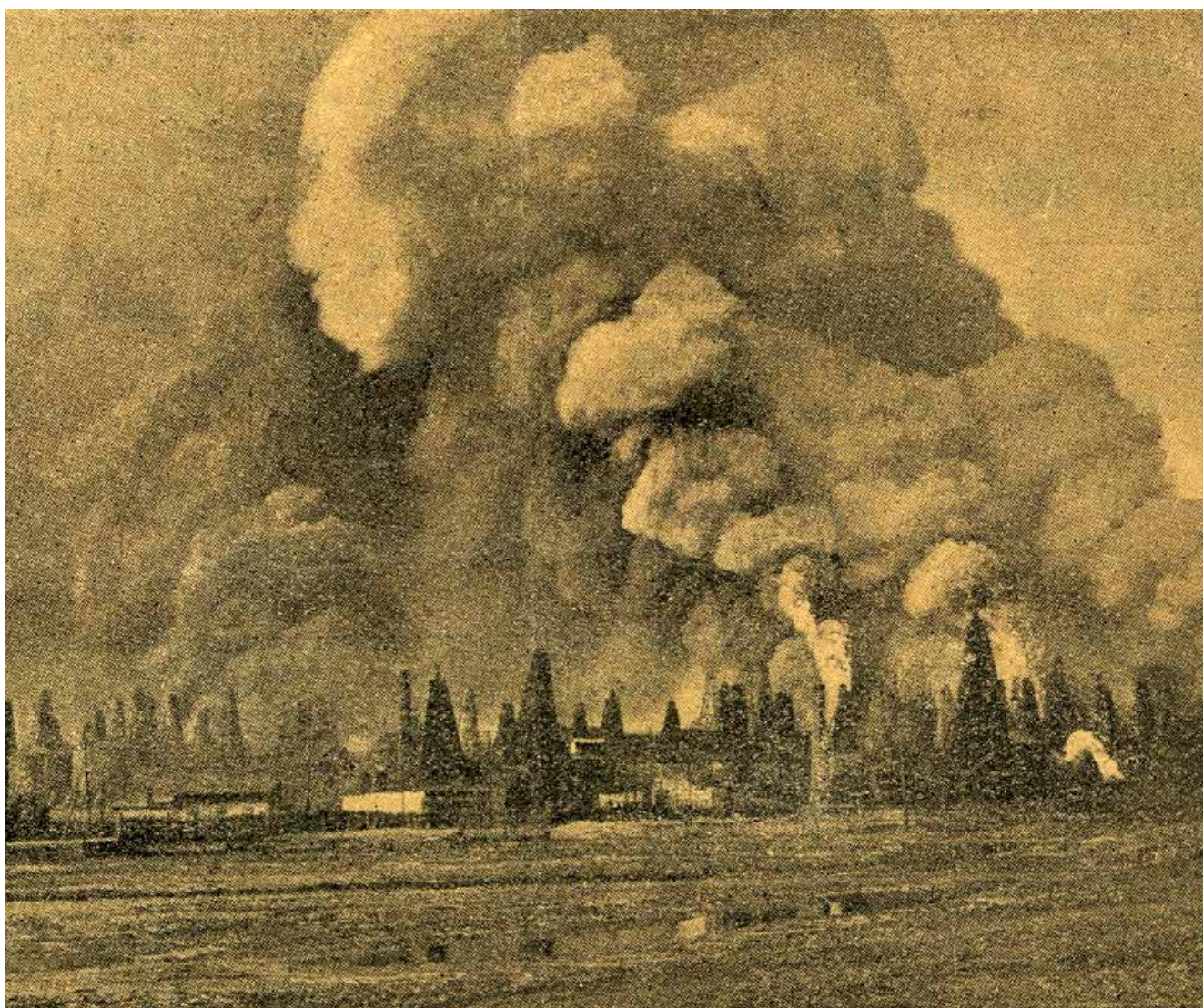
3) vybudování sociálního státu (4, str. 374).

Jak vyplývá z prvního bodu, je tato doktrína namířena proti Turecku, Gruzii a Ázerbájdžánu. Ke zdůvodnění a realizaci územních nároků vůči těmto třem nezávislým státům **si doktrína v první řadě dala za úkol falšovat dějiny arménského národa a vytvářet legendární a mytologické představy.** Mezi arménskými autory se rozšířil „zvyk“ zaznamenávat svoji historii ne takovou, jakou ve skutečnosti je, nýbrž takovou, jak to podle jejich názoru vyžadují zájmy arménského nacionalismu. Takto vznikly legendy o mimořádně starobylé arménské

kultuře, o prvenství Arménů, co se týče vzniku písennictví, astronomie, vynalezení zpracování kovů, o vzniku lidské civilizace na březích jezera Sevan (6), a dokonce o jakémsi božském vyvolenectví arménského národa, které prý po přímé linii pochází od proroka Noema (13, str. 126; 12). Arménský publicista Zorij Balajan, známý svými šovinistickými názory, se ve své knize „Očag (*Ohnisko*)“ dopracoval až k výroku, že prorok Noe byl Armén a hovořil arménsky (2, str. 30).

Arménská propaganda vytvořila dokonalý mýtus o událostech na počátku minulého století, které prezentuje jako „genocidu Arménů“. Podle legendy na úsvitu dějin Nejvyšší (*Bůh – pozn. překl.*) podrobil Armény, tento „bohem vyvolený národ“, zkoušce v podobě světové potopy a oni touto zkouškou prošli se ctí. Se stejnou božskou pomocí se pak rozptýlili po celém světě a poté se vrátili do své pravlasti.

Hořící závod na výrobu ropy Baku – důsledek arménsko-ázerbájdžánského konfliktu, fotografie v časopisu „Náš život“, začátek 20. století

Nikde však není uvedeno, kde se ta bájná pravlast nachází. Tehdy se Bůh rozhodl – v podobě obzvláště mimořádné blahosklonnosti! – podrobit svůj vyvolený národ zkoušce podruhé. Tentokrát naň neseslal vichřici a průtrž mračen, nýbrž krvežíznivé Turky. Tím pádem Turci nejsou v představách „bohem vyvolených“ Arménů lidmi, nýbrž božím trestem, jakýmsi symbolem nebeské odplaty (8, str. 41). Americký autor S. Wims o tom napsal následující: **„Arméni opakovaně šířili v křesťanském světě pověsti s úmyslem vytvářet veřejné mínění o tom, že jsou národ, který trpěl ve jménu Ježíše Krista. Arméni utvářejí názory, že vše, co není křesťanské, je pro křesťany špatné, nebezpečné a plné nenávisti. Báchorka, kterou Arméni vypustili do světa v těchto dnech, spočívá v tom, že v roce 1915 zabili Turci 1,5 miliónu jejich dědů, což z ní činí první legendu o genocidě ve dvacátém století“** (12, str. 62).

S. Wims dále poznamenává: **„Arméni tvrdí, že byli zprvu zničeni a pak – za to, že jsou takoví dobří křesťané – jich půldruhého miliónu vstalo z mrtvých, tak jako Kristus. Arménští vůdci mimo jiné srovnávají imaginární genocidu s ukřižováním Krista a vytvoření**

státu s diktaturou s jeho vzkříšením. Tomu se říká mystifikace!“ (12, str. 177).

Zde se nabízí rozumná otázka: Jestliže Arméni, jak říkají, jsou opravdu bohem vyvoleným národem a prvními křesťany na světě, proč se Arménská republika, navzdory příkázáním tohoto náboženství, tak zarytě odmítá usmířit se svými sousedy? Cožpak Kristus kázal o nepřátelství, nenávisti, teroru? A nejen to – odkud pramení taková nenávist nejen k jinověrcům, nýbrž i k vyznavačům jiných křesťanských vyznání a směrů: **„Arménská církev považuje každého Arména modlícího se v jiných křesťanských chrámech za vyobcovaného z církve. Arménská církev zastrašuje pekelnými plameny ty Armény, kteří se modlí v jiných kostelích, než jsou ty oficiální“** (12, str. 66)?

Nicméně tohle všechno nevdá arménské propagandě v šíření **tvrzení o souznačnosti arménské kultury a křesťanství na Kavkaze, přičemž vydává za arménské i ty historické a kulturní památky, které se nacházejí na historických ázerbájdžánských územích – v Karabachu, Nachičevanu a Borčali, na území Arménské republiky a v Džavachetii**

Šuša – hlavní město Karabachu po arménsko-ázerbájdžánském konfliktu v letech 1905-1906

„Mapa Arménie“ sestavená současnými arménskými „badateli“ a dokumentující bezbřehé ambice arménských šovinistů

v Gruzii. O expanzionistických pletichách arménských nacionalistů vůči Gruzii psal již na počátku 20. století ruský publicista V. L. Veličko, který poukazoval na zničení gruzinských historických a architektonických památek, na vymazání starověkých gruzinských nápisů a jejich nahrazení arménskými, na armenizaci pravoslavných chrámů, krádeže gruzinských ikon a jejich přemístění do arménských kostelů (14, str. 68). Obdobné aktivity zavdávaly pak jistě důvody k územním nárokům vůči sousední zemi.

O tomtéž psal v knize „Arménští vědci a žalující kameny“ známý gruzinský spisovatel Ilja Čavčavadze, který uvedl příhodu názorně ilustrující metody používané arménskými nacionalisty v jejich úsilí upoutat na sebe sympatie západního měšťáka: „Během minulé války, konkrétně v roce 1877, francouzský list *‘Tems’* vyslal do našeho kraje dopisovatele jménem Kutuli. Zprávy, které Kutuli odsud posílal, se v novinách otiskovaly dva měsíce. Co tedy píše tento Kutuli, u koho byl v době, kdy cestou k nám nestačil již dojet tu jednu stanici z Vladikavkazu. Už v Baltech se s ním setkal

úmyslně nebo náhodně jeden dělostřelecký důstojník, šušinský Armén. Usadil francouzského dopisovatele do svého ‘vozidla’ a přivezl do Tiflisu (dnešní Tbilisi – pozn. překl.). O čem se tento důstojník bavil cestou – nevíme. Musíme předpokládat, že by o nás nic obzvláště pozitivního neřekl. Vycházíme z toho, že brzy po příjezdu do Tiflisu tento důstojník zavedl svého nového hosta k nyní již zesnulému Arcrunimu, redaktoru listu *‘Mšak’*, který byl podle Kutuliho slov šéfem liberální strany, a ač nebyl kněžského stavu, zastával mezi Armény stejnou roli, jakou měli Dellinger a otec Hyacint mezi katolíky, a lépe než samotný patriarcha rozuměl arménskému Písmu svatému’... Co měl tedy ten francouzský hejsek, který se chytil do nastražené sítě, dělat? Všechno bylo arménské: parlament – arménský, bankety a zábava – arménské, svátky arménské, Dellingerové a Hyacintové – Arméni, filosofové – arménští, jídla arménská, a kde že to bylo? **Přece v Tiflisu! Není pochyb o tom, že zde je Arménie a Tiflis je arménským městem.** Jaký jiný úsudek si mohl udělat tak mistrně zmanipulovaný přivandrovalet?! A tak Kutuli, uchvácený pohostinností

Město Šuša po okupaci ozbrojenými silami Arménie, současné foto

Arménů, zatím si z Tiflisu nikam neodskočil, vykřikoval: „Není pochyb, Ráj byl tady, v Arménii! ‘ Takto tedy přesvědčili evropského dopisovatele, že **Gruzie, včetně Tiflisu, je Arménie, a přiměli jej šířit tuto zvěst po celém světě prostřednictvím takových vážených a vlivných novin, jako jsou ‘ Temps ‘!**“ (3, str. 39-43).

V poznámce k tomuto příběhu I. Čavčavadze zatrpkle podotýká, že „jejich [Arménů] odvaha a drzost den ode dne narůstá víc a víc, začínají se vychvalovat se stále rostoucí troufalostí a stále bezohledněji s námi zacházejí. Nikde jinde není tak zřetelně popsán jejich jednou provždy schválený akční program, prohnatost a vychytralost, jako v jedněch evropských novinách, v nichž je postupně vyjmenováno všechno, co může posloužit k velebení a věhlasu Arménů a ke zničení Gruzínců, a očividně vsugerováno těmihle učenými pisálky. Tady se tihle vykutálení panáčkové už vůbec nestydí a ničeho se neštítí. Zjevně a nepokrytě se dopouštějí takových kousků a používají takové prostředky, že jenom při pomyšlení na ně se musí každý člověk červenat hanbou, ať je Armén, nebo kdokoliv jiný“ (3, str. 39).

Současná ruská autorka Svetlana Lurje uvádí, že ve společenském vědomí Arménů se odehrává nepřetržitý boj idealismu s realismem vyvolaný neschopností Arménů žít s ohledem na objektivní realitu (10). Stejná autorka připomíná velmi zajímavý výrok známého

arménského spisovatele minulého století Granta Matevosjana: „Musíme klamat i sebe i národ, nikdy nepřiznávat, že jsme poraženi“ (10).

Podle názoru tureckého autora Vamika Volkana vítězné i tragické události minulosti za sebou zanechávají hlubokou stopu v psychice národa (13). Z tohoto hlediska přestálé tragédie přivodily Arménům psychické trauma, dávají do protikladu sebe – „dobré a nešťastné“, a okolní národy – „špatné a nelidské“. Tím pádem je základem jejich světonázoru představa o zničení **dobra** (arménského) silami **zla** (tureckými). Je zajímavé, že každá objektivní historická informace je tímto mytologizovaným vědomím automaticky odmítána.

Z hlediska takto zkresleného vědomí, které je typické především pro radikální arménské nacionalisty, je **každý násilný čin, každé krveprolití ospravedlněno, jestliže se tak stalo ve jménu nechvalně známé „spravedlnosti“, jejíž nároky ve prospěch arménského národa se staly hlavním zaklínadlem nacionalistických aktivit.** Ideolog doktríny „chaj-tacht“ Grant Markarjan napsal, že dokud ve světě vládou nikoliv zákony, nýbrž síla, jsou arménské strany nuceny současně s politickou a ideologickou činností používat i revoluční metody boje (5, str. 44). Ještě ostřeji se vyjádřil jiný arménský ideolog Eduard Oganessian: „**Spravedlnost jako posvátná cennost je vždy nadřazena**

zákonu. Ve jménu realizace tohoto vznešeného úkolu lze zákony ignorovat a v případě nutnosti je lze i násilnou cestou odstranit“ (tamtéž).

Není pochyb o tom, že z hlediska autorů uvedených citátů a jejich stoupců obnova „spravedlnosti“ konkrétně počítá s návratem „ztracených území“, k čemuž, jak jsme již viděli, je dovoleno použít jakékoliv prostředky. Tudíž to, co se prohlašuje za arménské národní zájmy, v zásadě odporuje mezinárodnímu právu a celkově běžným normám lidských práv. Nicméně v souhlasu s arménským vědomím je nespravedlivé bránit Arménům v navrácení jejich „ztracených území“. Podotýkám, že **takzvaná ztracená území zahrnují přinejmenším šest provincií ve východní části Malé Asie, v Turecku (tak zvaná Západní Arménie), Karabach a Nachičevan v Ázerbájdžánu, Džavachetii a Kvemo-Kartli (Borčali) v Gruzii. Z nich je v dnešní době celá horská oblast a značná část nížinných regionů Karabachu, což tvoří 20 % ázerbájdžánského území, okupována arménským agresorem.**

Co se týče dalšího vektoru arménské expanze – Gruzie, lze odkázat na slova profesora Tbiliské univerzity Alexandra Kuchianidze: „Rusko rukama Arménie a lídrů separatistické organizace ‘Džavachk’ usiluje o destabilizaci situace v jižním regionu Džavachetie, kde žije značný počet arménského obyvatelstva, a hodlá zde zažehnout ohnisko nového konfliktu“ (7, str. 369). Cílem je vytvořit v Gruzii arménskou autonomii a v další etapě dosáhnout jejího připojení k Arménské republice (1, str. 272). Podle informací gruzínských sdělovacích prostředků separatističtí lídři v Džavachetii podporují úzké styky s mezinárodními arménskými radikálními teroristickými uskupeními, včetně „Dašnakcution“ a ASALA (*Arménská tajná armáda pro osvobození Arménie – pozn. překl.*) (1, str. 273). Jak uvádí další gruzínský autor Roland Nidžaradze: „Současné arménské obyvatelstvo Džavachetie tvoří ve značné míře potomci těch, kteří v roce 1915 utíkali z osmanského Turecka. Přesto dnes označují místní Gruzínce za „přivandrovalce“ a všemožně destabilizují situaci“ (9, str. 99). Tentýž autor uvádí, že „po válce v Abcházii a jejím faktickým odtržení od Gruzie je tento region osidlován Armény z Arménie a Ruska, kteří zde vykupují půdu a nemovitosti, takže co do počtu už Arméni předstihují Abcházce“ (9, str. 98).

Obdobná destruktivní a konfrontační politika Arménské republiky co do vztahů k sousedům je vysvětlována tím, že **tento stát je v podstatě nesamostatný a je řízen určitými kruhy z Ruska a jiných velmocí, které sledují v kavkazském regionu svoje vlastní cíle.** V Jerevanu mnozí tuto pravdu chápou, ale situaci změnit nemohou. Následkem toho radikální nacionalisté dosazení k moci zahraničními kruhy prohlubují svojí dobrodružnou politikou izolaci

Arménské republiky v regionu. Objektivně řečeno, její perspektivy závisí na tom, jak rychle se oficiální Jerevan zřekne agresivní politiky vůči sousedům, ukončí okupaci části území Ázerbájdžánu, odvolá svoje územní nároky vůči Turecku a skončí se svojí destruktivní politikou vůči Gruzii. Jinými slovy – přestane být destabilizačním činitelem v oblasti Jižního Kavkazu. ❁

Literatura

1. Abdullayev Əbdüləli, Kərimov Şöhlət, Zahidov Bəhrəm. Beynəlxalq terrorizm: onunla cinayət-hüquqi və kriminoloji mübarizənin aktual problemləri. Bakı, 2006, 403 s.
2. Балаян З. Г. Очаг. Ереван, 1984, 424 с.
3. Чавчавадзе И. Г. Армянские ученые и вопиющие камни. Баку, 1990, 128 с.
4. Gül Nazmi, Ekici Gökçen. Azərbaycan və Türkiyə ilə bitməyən kan davası eksenində Ermenistan'ın dış politikası // Avrasya Dosyası, Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, Azerbaycan Özel. Ankara: 2001, cilt:7, sayı:1, s. 3670392
5. İbrahimli Hələddin. Değişen Avrasya'da Kafkasya. Ankara: ASAM yayınları, 2001, 96 s.
6. Колыбель человечества территории исторической Армении: http://www.azg.am/RU/200020109/120620108717_shtm
7. Kuchianidze Alexander. Ağustos 2008'de Rusya'nın askeri istilasından önce ve sonra Gürcistan'ın başlıca milli ve dış politik öncelikleri / Yeni Dönemde Türk Dış Politikası. Uluslararası IV. Türk dış politikası sempozyumu tebliğleri. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) yayınları, 2010, s. 347-369
8. Laçınler Sedat. Türkiye-Avrupa ilişkilerinde kültür ve medeniyet: tarihsel ve ideolojik kökenler // Liberal Düşünce Dergisi, 1999, cilt: 4, № 13, s. 39-57
9. Nicaradze Roland. Ermənilərin məqsədi Kartlini məhv etməkdir // Dirçəliş – XXI əsr, 2006, №104-105, s. 96-100
10. Светлана Лурье. Россия в массовом сознании армян. <http://www.polit.ru>
11. Шагинян М. Важное событие истории. Литературная газета, 1978, 13 сентября
12. Uimz Səmyuel A. Ermənistan – terrorçu “xristian” ölkənin gizlinləri. Bakı: OKA Ofset Azərbaycan-Türkiyə Nəşriyyat-Poliqrafiya şirkəti, 2004, 386 s.
13. Vamik Volkan. Center for Development Research (ZEF Bonn): Facing Ethnic Conflicts, 14-16 December 2000. http://www.zef.de/download/ethnic_conflict/volkan.pdf
14. Величко В.Л. Кавказ. Русское дело и междуплеменные вопросы. Баку: Элм, 1990, 224 с.